มหาวิทยาลัยศิลปากร
วารสาร อักษรศาสตร์
ISSN 0857-2038
ปีที่ 23 ฉบับที่ 2 (ธ.ค. 43-พ.ค. 44)
ราคา 50 บาท

วัตถุประสงค์

–เพื่อเผยแพร่วิชาการด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และวิจิตรศิลป์

–ผลงานวิชาการ การค้นคว้าวิจัยในคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และบุคคลทั่วไป

อภินันทนาการ
จาก
คณะอักษรศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร

เจ้าของและสำนักงาน

คณะอักษรศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์
จังหวัดนครปฐม 73000 โทรศัพท์ (034) 255–096, 255–097
โทรสาร (034) 255–794

ที่ปรึกษา

คณบดีคณะอักษรศาสตร์, นฤมิตร สอดศุข, พรเพ็ญ ฮั่นตระกูล, วินัย พงศ์ศรีเพียร

บรรณาธิการ

บุญส่ง ชัยสิงห์กานานนท์ e-mail address: odysseus @ thai2k.com;
mythos3000 @ lycos.com

กองบรรณาธิการ

โกวิท แก้วสุวรรณ, ชาญณรงค์ บุณหนุน, สมปรารถนา รัตนกุล, สราวุท ตันณีกุล, กัณฑ์อเนก จารุรักษา, วรพร ภู่พงศ์พันธุ์

ปก

สราวุท ตันณีกุล

รูปเล่มและดำเนินการผลิต

สำนักพิมพ์ต้นตำรับ 581 ซ.ลาดพร้าว 109 ถ.ลาดพร้าว คลองจั่น บางกะปิ กทม. 10240 โทรศัพท์ 375–3582–3

กำหนดออกและสมัครสมาชิก

ปีการศึกษาละ 2 ฉบับ (ภาคการศึกษาละ 1 ฉบับ) สนใจสมัครเป็นสมาชิกและสอบถามได้ที่นางสาวพันทิพา ศรีพื้นผล เลขานุการคณะอักษรศาสตร์

การส่งบทความ

ส่งต้นฉบับ 2 ชุด พร้อมแผ่นดิสเก็ต จ่าหน้าถึงบรรณาธิการวารสาร ตามที่อยู่ของสำนักงานทำการ เฉพาะชื่อผู้เขียนและสถานที่ติดต่อให้แยกไว้ต่างหากในกระดาษแผ่นแรก ไม่ปะปนกับส่วนของบทความ เพื่อนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิให้ตรวจบทความโดยไม่ทราบชื่อผู้เขียน

จัดจำหน่ายโดย

บริษัท เคล็ดไทย จำกัด โทรศัพท์ 225–9536–40

สารบัญ

ฉบับประชาธิปไตยกับขบวนการทางสังคม

บทบรรณาธิการ 3

บทความประจำฉบับ

ทัศนะเรื่องความเสมอภาค ที่ค้นพบในประวัติศาสตร์ไทย — พรเพ็ญ ฮั่นตระกูล 9

การเคลื่อนไหวทางสังคม — สุวิดา ธรรมมณีวงศ์ 32

เสรีนิยม, มาร์กซิสม์ และประชาธิปไตย — เชษฐา พวงหัตถ์ 55

พัฒนาการของระบบทุนข้ามชาติ — ทวีวัฒน์ ปุณฑริกวิวัฒน์ 107

โลกการเมืองจนถึงยุคโลกาภิวัตน์: วิวาทะว่าด้วยการพัฒนากับประชาธิปไตย — นฤมิตร สอดศุข 123

ผู้ควบคุมความรู้ความจริง: the Masters of Truth: จากมือเทพเจ้าถึงมือมนุษย์: จากคนทรงเจ้าถึงพ่อค้าความรู้และอภิสิทธิ์ชนทางปัญญา — ไชยันต์ ไชยพร 152

บทความพิเศษ

ทฤษฎีวิทยาศาสตร์ตามทรรศนะของชาวสัจนิยม — วรยุทธ ศรีวรกุล 203

การเลือกใช้คำสรรพนามในภาษาไทย กับแนวคิดเรื่องความสุภาพของบราวน์และเลวินสัน — สมชาย สำเนียงงาม 220

บทบรรณาธิการ

เป็นที่รับทราบกันว่า ระบอบประชาธิปไตยสมัยใหม่ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 3 ลักษณะ กล่าวคือ ลักษณะแรก เน้นการจำกัดอำนาจรัฐ โดยการกำหนดให้รัฐมีขอบเขตที่จำกัดในการเข้าไปแทรกแซงวิถีการดำเนินชีวิตของปัจเจกบุคคลและกลุ่มวัฒนธรรมต่าง ๆ ลักษณะที่สอง เน้นการยอมรับจากกลุ่มที่หลากหลาย โดยเปิดให้มีตัวแทนจากกลุ่มผลประโยชน์ที่เป็นคู่แข่งหรือที่มีผลประโยชน์ขัดแย้งกันให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารประเทศ และลักษณะที่สาม เน้นการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ที่เป็นพลเมืองอย่างเต็มที่ โดยการยอมรับสิทธิของพลเมืองที่จะเข้ามากดดันทางสังคมด้วยการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อผลักดันแนวทางด้านนโยบายและการดำเนินการของรัฐ

รัฐภายใต้ระบอบประชาธิปไตยสมัยใหม่จึงถูกปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มวัฒนธรรมเหนี่ยวรั้งการใช้อำนาจรัฐด้วยการอ้างสิทธิพื้นฐานที่รัฐไม่อาจละเมิดได้ ซึ่งขยายวงจากสิทธิทางการเมือง ทาง

สังคม ไปสู่สิทธิทางวัฒนธรรมที่จะต้องได้รับการประกันจากรัฐในการที่จะไม่เข้าไปแทรกแซงวิถีการดำเนินชีวิตทางวัฒนธรรมของกลุ่มบุคคลหรือชุมชน นี่คือผลจากการมีลักษณะประการแรก ขณะที่ผลจากการมีลักษณะที่สองก็คือการมีระบบผู้แทนทางการเมือง ซึ่งถูกกำหนดไว้ในกฎหมายอย่างเป็นทางการ ก่อให้เกิดเป็นโครงสร้างความสัมพันธ์ทางการเมืองอย่างเป็นทางการขึ้น

การมีลักษณะที่สามส่งผลให้การดำเนินการเคลื่อนไหวทางสังคมของขบวนการทางสังคมเป็นการเคลื่อนไหวที่ชอบธรรมและได้รับการรับรองโดยกฎหมายแม่บทคือรัฐธรรมนูญของรัฐนั้น ๆ

การเคลื่อนไหวทางสังคมในแบบปัจเจกของแต่ละปัจเจกบุคคลอาจขาดพลังมากพอในการผลักดันแนวนโยบายทางสังคม เราจึงประจักษ์ชัดถึงการเคลื่อนไหวเป็นกลุ่ม ที่เรียกว่าการเคลื่อนไหวแบบรวมหมู่ ซึ่งสามารถสร้างแรงผลักดันทางสังคมได้มากกว่า สิทธิพื้นฐานในแบบสมัยใหม่จึงเป็นสิทธิในลักษณะที่ยอมรับการจัดตั้งเพื่อรวมกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองและสังคม สิทธิในการเข้าถึงข่าวสารที่อาจส่งผลได้เสียต่อผลประโยชน์ของปัจเจกบุคคลและของกลุ่ม ตลอดจนเสรีภาพในความเชื่อและการเผยแพร่ความคิดเห็นของแต่ละคนต่อสาธารณะ การมีสิทธิเหล่านี้ก่อให้เกิดสภาพการณ์ที่เอื้อต่อการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มต่าง ๆ ในรูปของขบวนการทางสังคม ในขณะที่ขบวนการทางสังคมเองก็พยายามกดดันรัฐให้มีการยอมรับและให้ประกันสิทธิดังกล่าวอย่างเป็นทางการ

โดยความหมายที่กว้างซึ่งรวมถึงการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มต่าง ๆ ที่แตกต่างกันทางอุดมการณ์และความคิด ขบวนการทางสังคมก็คือการเคลื่อนไหวแบบรวมหมู่ที่จะปกป้องหรือขยายผลประโยชน์ร่วมของกลุ่มในทางการเมืองและสังคม โดยใช้การเคลื่อนไหวกดดันแบบรวมหมู่ที่ไม่อิงโดยตรงกับสถาบันทางการแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นระบบราชการ กลไกราชการ หรือกระทั่งรัฐสภา ทั้งนี้ การเคลื่อนไหวทางสังคมของขบวนการทางสังคมอาจดำเนินการไปในรูปที่ขัดแย้งกับกฎหมายในขณะนั้นก็ได้ เช่น จัดตั้งสหภาพ หรือจัดการชุมนุมประท้วง ทั้งที่มีกฎหมายห้าม หรือปฏิเสธที่จะเสียภาษีให้รัฐ เป็นต้น และในท้ายที่สุดอาจส่งผลให้มีการปรับแก้กฎหมายให้ยอมรับรูปแบบการ

เคลื่อนไหวดังกล่าวว่าถูกต้องตามกฎหมาย หรือล้มเลิกกฎหมายบางฉบับไป เมื่อกล่าวในแง่นี้ การเคลื่อนไหวในรูปแบบขบวนการทางสังคมจึงมีศักยภาพที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงสถาบันและเชิงโครงสร้างต่อระบบสังคมการเมืองนั้น ๆ ได้

ในปัจจุบัน เริ่มเกิดแนวโน้มที่ขบวนการทางสังคมจะเคลื่อนไหวในแนวทางแบบใหม่ กล่าวคือ มีทิศทางที่เน้นไปในด้านของความพยายามจัดการหาทางออกในการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง โดยไม่หวังการพึ่งพิงการแก้ไขปัญหาจากตัวรัฐเป็นหลัก การเคลื่อนไหวทางสังคมหลายประเด็น เช่น เรื่องสิ่งแวดล้อม เรื่องสิทธิมนุษยชน เป็นต้น มีลักษณะที่เป็นการอาศัยความร่วมมือระหว่างปัจเจกบุคคลและระหว่างกลุ่ม โดยเคลื่อนไหวในวงกว้างสร้างเครือข่ายแนวร่วมระดับชาติและข้ามรัฐ และได้ก่อให้เกิดกระแสของการกดดันต่อตัวรัฐชาติต่าง ๆ ตลอดจนบรรษัทเอกชนข้ามชาติ จนต้องมีการปรับเปลี่ยนทิศทางและแนวดำเนินการทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ไปในทิศทางที่ใส่ใจและให้ความสำคัญต่อคุณค่าของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

ด้วยความตระหนักถึงความสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างขบวนการทางสังคมกับการพัฒนาประชาธิปไตยดังกล่าว *วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัย-ศิลปากร* ฉบับนี้จึงเน้นหัวเรื่องประชาธิปไตยกับขบวนการทางสังคม เราได้นำเสนอบทความที่อภิปรายโดยตรงในประเด็นนี้โดยมุมมองที่ต่างกันไปในแต่ละผู้เขียนบทความ อันเป็นการเปิดประเด็นที่เอื้อต่อการถกเถียงทางวิชาการในเรื่องนี้ บทความของพรเพ็ญ ฮั่นตระกูล ได้นำเสนอการวิเคราะห์ในเชิงรากคำทางภาษาไทยดั้งเดิม เพื่อแสดงให้เห็นว่ามีความคิดพื้นฐานเรื่องความเสมอภาคอยู่แล้วในสังคมไทยก่อนการรับพุทธศาสนาเข้ามาโดยชนชั้นปกครองไทยในเวลาต่อมา ความคิดในเรื่องความเสมอภาคดังกล่าวสามารถเป็นฐานรากให้กับการสร้างประชาธิปไตยของไทยปัจจุบันได้ อันเป็นฐานรากที่มาจากผืนดินของสังคมไทยเอง บทความของเชษฐา พวงหัตถ์ได้วิเคราะห์ปัญหาของการตีความมโนทัศน์ประชาธิปไตยโดยเฉพาะในแบบของเสรีนิยม ตลอดจนข้อจำกัดของประชาธิป-ไตยแบบมีตัวแทน และถกเถียงทางความคิดกับฟูกูยามานักคิดผู้ประกาศว่า "ประวัติศาสตร์ถึงจุดจบแล้ว โดยเสรีนิยมประชาธิปไตยได้ชัยชนะ" บทความ

ของนฤมิตร สอดศุขนั้นมุ่งให้ภาพของการถกเถียงในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างตัวแบบการพัฒนากับตัวแบบประชาธิปไตย ซึ่งส่งผลต่อการเกิดแนวทางและรูปแบบการจัดการทางการเมือง สังคม ตลอดจนทางเศรษฐกิจ จนเกิดเป็นรูปแบบและแนวทางรัฐที่แตกต่างกันในปัจจุบัน และยังคาดการณ์ถึงทิศทางและแนวโน้มของการพัฒนาเชิงประชาธิปไตยในกระแสโลกยุคโลกาภิวัตน์

บทความของสุวิดา ธรรมมณีวงศ์เน้นการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะและรูปแบบของการเคลื่อนไหวทางสังคมของขบวนการทางสังคมแนวใหม่ว่าแตกต่างไปจากการเคลื่อนไหวทางสังคมของขบวนการทางสังคมยุคก่อน ๆ อย่างไร บทความของทวีวัฒน์ ปุณฑริกวิวัฒน์มุ่งให้ภาพของพัฒนาการของระบบทุนข้ามชาติ อันเป็นส่วนสำคัญของการขยายตัวของทุนนิยมในระดับโลกในยุคปัจจุบัน ซึ่งเราอาจกล่าวได้ว่า ได้ส่งผลกระทบต่อทุกดินแดนทั่วโลก ต่อทุกระบบการปกครอง รวมทั้งระบอบประชาธิปไตย บทความของไชยันต์ ไชยพรได้ย้อนกลับไปดูจารีตและวิธีคิดของนักคิดกรีกยุคโบราณ โดยได้วิเคราะห์ถึงปรากฏการณ์ของการกำเนิดกลุ่มฟิลโลโซเฟอร์ (Philosopher) ที่เคลื่อนไหววิพากษ์แนวทางของกลุ่มโซฟิสต์ ไชยันต์ได้ตั้งคำถามว่าปริบททางการเมืองและสังคมแบบประชาธิปไตยนั้นเอื้อต่อแนวคิดหรือวิธีคิดของกลุ่มใดข้างต้น ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น

ในส่วนของบทความพิเศษนั้น บทความแรกจะเป็นด้านปรัชญาวิทยาศาสตร์ โดยเน้นการวิเคราะห์ฐานคิดของชาวสัจนิยมในการตีความสถานะและบทบาทของทฤษฎีวิทยาศาสตร์ วรยุทธ ศรีวรกุล ผู้เขียนได้นำเสนอในเชิงเปรียบเทียบกับฐานคิดของกลุ่มอื่น ๆ ในเรื่องเดียวกัน เช่น ประสบการณ์นิยม ปฏิฐานนิยมเชิงตรรก เป็นต้น และได้วิพากษ์ทรรศนะของชาวสัจนิยมในเรื่องนี้ เป็นบทสรุป สมชาย สำเนียงงามได้นำเสนอบทความซึ่งเป็นผลมาจากงานวิจัยที่อิงการวิเคราะห์ผลจากแบบสอบถามในเรื่องการเลือกใช้คำสรรพนามในภาษาไทย โดยอิงแนวคิดหลักจากการวิเคราะห์ของบราวน์และเลวินสันในเรื่องความสุภาพ สมชายได้แสดงให้เห็นว่าลักษณะของสังคมไทยสะท้อนออกมาอย่างไรในการเลือกใช้สรรพนามของคนกลุ่มต่าง ๆ ที่ตอบแบบสอบถาม

ผู้ที่คุ้นเคยกับแวดวงวิชาการคงตระหนักได้ว่า ในโลกของวิชาการนั้น

ลักษณะแบบประชาธิปไตย อันได้แก่การเปิดให้มีการถกเถียงด้วยเหตุผลในวงกว้างเพื่อหาข้อสรุปที่ดีที่สุด หรือเพื่อเปิดคำถามใหม่ ๆ มีส่วนสำคัญต่อความก้าวหน้าทางวิชาการ ต่อการขยายหรือเปิดพรมแดนแห่งความรู้ เราในฐานะวารสารทางวิชาการที่มีศรัทธาต่อพลังทางวิชาการที่มีต่อสังคมขอย้ำว่า ลักษณะของการเปิดให้ถกเถียงด้วยเหตุผลในวงกว้างเพื่อหาเหตุผลที่ดีที่สุดนี้เองที่เป็นลักษณะพื้นฐานที่จำเป็นต่อพัฒนาการทางประชาธิปไตยสมัยใหม่ในทุกสังคม วัฒนธรรมแบบประชาธิปไตยเช่นนี้เองที่จะนำพาสังคมไทยให้ก้าวเดินไปในโลกยุคโลกาภิวัตน์ได้อย่างมีฐานอันมั่นคง